EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 22. 7. 2021
COM(2021) 408 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

o preskúmaní a aktualizácii tretieho realizačného plánu Európskej únie v súlade s článkom 9 ods. 4 nariadenia (EÚ) 2019/1021 o perzistentných organických látkach

{SWD(2021) 201 final}

1. ÚVOD

Štokholmský dohovor o perzistentných organických látkach (POP)[1] (ďalej len „Štokholmský dohovor“) bol prijatý v máji 2001 a platnosť nadobudol v roku 2004. Európska únia (ďalej len „Únia“) a jej členské štáty[2] sú zmluvnými stranami dohovoru[3], ktorý sa začal vykonávať v práve Únie nariadením (ES) č. 850/2004 o perzistentných organických znečisťujúcich látkach[4]. Toto nariadenie bolo nahradené prepracovaným nariadením (EÚ) 2019/1021 o perzistentných organických látkach[5] (nariadenie o POP).

Podľa článku 7 Štokholmského dohovoru sa od zmluvných strán vyžaduje, aby:

a) pripravili plán plnenia svojich záväzkov vyplývajúcich z dohovoru a usilovali sa o jeho realizáciu;

b) do dvoch rokov odo dňa, keď pre danú stranu dohovoru nadobudne Štokholmský dohovor platnosť, predložili svoj realizačný plán konferencii zmluvných strán;

c) podľa potreby pravidelne revidovali a aktualizovali svoje realizačné plány spôsobom, ktorý sa určí rozhodnutím konferencie zmluvných strán.

V roku 2007 sa vypracoval prvý európsky realizačný plán známy ako „realizačný plán Spoločenstva“ (ďalej len „CIP“) [SEC (2007) 341][6]. CIP bol najprv aktualizovaný „realizačným plánom Únie“ (ďalej len „UIP“), ktorý bol vypracovaný v roku 2014 [COM(2014) 306 final], a ďalej aktualizovaný začiatkom roka 2019 [COM(2018) 848 final]. Revízia a aktualizácia tretieho realizačného plánu Únie je potrebná s cieľom ďalej riešiť:

1. prepracovanie nariadenia o POP, ktorým sa v júli 2019 nahradilo pôvodné nariadenie (ES) č. 850/2004;

2. zahrnutie viacerých nových perzistentných organických látok do Štokholmského dohovoru vrátane pesticídu dikofol a priemyselnej chemikálie kyseliny perfluóroktánovej (PFOA), jej solí a príbuzných zlúčenín a

3. technický a legislatívny pokrok dosiahnutý v danej oblasti.

Tento UIP bol predmetom konzultácie s príslušnými orgánmi členských štátov, ich priemyselným odvetvím, environmentálnymi organizáciami a širokou verejnosťou. UIP sa predloží sekretariátu Štokholmského dohovoru v súlade so záväzkami Únie ako zmluvnej strany.

2. PERZISTENTNÉ ORGANICKÉ LÁTKY (POP)

POP sú chemické látky, ktoré pretrvávajú v životnom prostredí, bioakumulujú sa v ňom a predstavujú riziko spôsobenia významných nepriaznivých účinkov na ľudské zdravie alebo životné prostredie. Tieto znečisťujúce látky prenikajú cez medzinárodné hranice ďaleko od svojho zdroja. Dokonca sa akumulujú v oblastiach, kde sa nikdy nepoužili ani nevyrobili. POP predstavujú hrozbu pre životné prostredie a ľudské zdravie po celom svete. Svedčia

[1] http://www.pops.int/TheConvention/Overview/TextoftheConvention/tabid/2232/Default.aspx.

[2] Jeden členský štát ho ešte neratifikoval (Taliansko).

[3] Rozhodnutie Rady zo 14. októbra 2004 o uzavretí Štokholmského dohovoru o perzistentných organických látkach v mene Európskeho spoločenstva (2006/507/ES) (Ú. v. EÚ L 209, 31.7.2006, s. 1).

[4] Nariadenie (ES) č. 850/2004 Európskeho parlamentu a Rady z 29. apríla 2004 o perzistentných organických znečisťujúcich látkach, ktorým sa mení a dopĺňa smernica 79/117/EHS (Ú. v. EÚ L 158, 30.4.2004, s. 7).

[5] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1021 z 20. júna 2019 o perzistentných organických látkach (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L 169, 25.6.2019, s. 45).

[6] https://ec.europa.eu/environment/chemicals/international_conventions/pdf/sec_2007_341.pdf.

o tom arktické, baltské a alpské regióny, ktoré sú oblasťami EÚ neslávne známymi práve zachytávaním POP. V záujme zníženia a eliminácie výroby, používania a uvoľňovania týchto látok je nevyhnutné podniknúť medzinárodné opatrenia. V tabuľke 1 sa uvádzajú látky, na ktoré sa vzťahujú medzinárodné právne nástroje týkajúce sa POP.

3. MEDZINÁRODNÉ DOHODY TÝKAJÚCE SA POP

3.1. Protokol EHK OSN o POP[7]

Protokol o POP k Dohovoru EHK OSN o diaľkovom znečisťovaní ovzdušia prechádzajúcom hranicami štátov (dohovor CLRTAP) bol prijatý 24. júna 1998 v Aarhuse v Dánsku. Protokol o POP schválila Európska únia a 23 členských štátov[8]. Protokol o POP sa v súčasnosti týka šestnástich látok, ktoré zahŕňajú jedenásť pesticídov, dve priemyselné chemikálie a tri neúmyselne získané vedľajšie produkty. V roku 2009 zmluvné strany prijali rozhodnutia doplniť do zoznamu sedem nových látok. Tieto rozhodnutia však ešte nenadobudli platnosť.

V protokole o POP sa okamžite alebo s neskoršou platnosťou zakazuje výroba a používanie v ňom uvedených chemikálií. Jeho súčasťou sú ustanovenia týkajúce sa nakladania s odpadom, ktorý pozostáva z týchto chemických látok alebo ich obsahuje. Protokol zaväzuje zmluvné strany znížiť emisie dioxínov, furánov, polycyklických aromatických uhľovodíkov (PAU) a hexachlórbenzénu (HCB) a stanovujú sa v ňom špecifické emisné limity pri spaľovaní komunálneho, nebezpečného a zdravotníckeho odpadu. Konečným cieľom je zabrániť akémukoľvek vypúšťaniu, emisiám a únikom týchto POP.

3.2. Štokholmský dohovor

Štokholmský dohovor bol prijatý v roku 2001 v rámci Programu OSN pre životné prostredie (UNEP) a v roku 2004 nadobudol platnosť. Podporuje globálne opatrenia týkajúce sa pôvodnej skupiny dvanástich POP a jeho primárnym cieľom je chrániť ľudské zdravie a životné prostredie pred pôsobením POP. Vyžaduje sa v ňom, aby zmluvné strany prijali opatrenia na elimináciu alebo zníženie uvoľňovania POP do životného prostredia. Osobitne sa v ňom odkazuje na prístup založený na predbežnej opatrnosti stanovený v zásade č. 15 Deklarácie z Ria o životnom prostredí a rozvoji z roku 1992. Táto zásada sa uplatňuje v článku 8 Štokholmského dohovoru, v ktorom sa stanovujú pravidlá pre zahrnutie ďalších chemikálií.

V prílohe A k Štokholmskému dohovoru sa v súčasnosti uvádza 28 chemikálií alebo skupín chemikálií, ktoré podliehajú zákazu výroby a používania, okrem prípadov všeobecných alebo osobitných výnimiek. Okrem toho sa v súlade s prílohou B k Štokholmskému dohovoru výrazne obmedzuje výroba a používanie DDT, pesticídu, ktorý sa stále používa v mnohých rozvojových krajinách. V prílohe B sa uvádza aj PFOS, jej soli a PFOS-F, v prípade ktorých sú zavedené výnimky a prijateľné použitia.

Na základe všeobecných výnimiek možno vykonať laboratórny výskum, slúžia pritom ako referenčné normy pri neúmyselných stopových kontaminantoch v chemikáliách, zmesiach a výrobkoch. Výnimka sa vzťahuje aj na výrobky obsahujúce POP, ktoré sa vyrobili predo dňom nadobudnutia platnosti príslušnej povinnosti, alebo sa pred týmto dňom už používali, a to za predpokladu, že zmluvné strany predložia sekretariátu Štokholmského dohovoru

[7] http://www.unece.org/env/lrtap/pops_h1.htm.

[8] Protokol o POP ešte neschválilo Grécko, Malta, Poľsko a Portugalsko (https://treaties.un.org/Pages/ParticipationStatus.aspx?clang=_en).

informácie o predmetných použitiach, ako aj informácie o vnútroštátnom pláne nakladania s odpadom v súvislosti s danými výrobkami.

Úrovne uvoľňovania neúmyselne získaných vedľajších produktov uvedených v prílohe C [dioxíny, furány, polychlórované bifenyly (PCB), pentachlórbenzén (PeCB), hexachlórbenzén (HCB) a polychlórované naftalény (PCN) (december 2016) a hexachlórbutadién (december 2018)] sa neustále znižujú, pričom hlavným cieľom je podľa možnosti ich celková eliminácia. Podľa prílohy C sú zmluvné strany povinné podporovať a v súlade so svojimi akčnými plánmi vyžadovať uplatňovanie najlepších dostupných techník v prípade nových zdrojov v rámci svojich hlavných kategórií zdrojov uvedených v časti II a časti III prílohy C k Štokholmskému dohovoru.

V Štokholmskom dohovore sa zároveň predpokladá identifikácia a bezpečné spravovanie skladových zásob, ktoré obsahujú POP alebo z nich pozostávajú. Odpad obsahujúci POP, pozostávajúci z nich alebo nimi kontaminovaný by sa mal zneškodňovať tak, aby sa obsah POP zničil alebo nezvratne transformoval tak, aby už nevykazoval vlastnosti POP. Ak toto riešenie nepredstavuje environmentálne uprednostniteľnú alternatívu alebo v prípade nízkeho obsahu POP sa odpad môže zneškodniť iným spôsobom prijateľným z hľadiska životného prostredia. Činnosti zneškodňovania, ktoré môžu viesť k zhodnocovaniu alebo opätovnému použitiu POP, sú výslovne zakázané. Pri preprave odpadov treba prihliadať na príslušné medzinárodné pravidlá, normy a usmernenia, ako je Bazilejský dohovor z roku 1989 o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní.

Tabuľka1: Prehľad POP, ktoré sa regulujú na medzinárodnej úrovni (nové POP doplnené do Štokholmského dohovoru od roku 2009 sú zvýraznené sivou farbou)

Látka	**Číslo CAS**	**Uvedená v Štokholmskom dohovore**	**Uvedená v protokole EHK OSN o POP**	**Uvedená v nariadení EÚ o POP**
Úmyselne získané POP				
Aldrín	309-00-2	príloha A	áno	áno
Chlordán	57-74-9	príloha A	áno	áno
Chlórdekón	143-50-0	príloha A	áno	áno
Dieldrín	60-57-1	príloha A	áno	áno
Endosulfán	959-98-8 33213-65-9 115-29-7	príloha A	nie	áno
Endrín	72-20-8	príloha A	áno	áno
Heptachlór	76-44-8	príloha A	áno	áno
Hexabrómbifenyl (HBB)	36355-01-8	príloha A	áno	áno
Hexabrómcyklododekán (HBCDD) (vrátane jeho izomérov)	25637-99-4 3194-55-6 134237-50-6 134237-51-7 134237-52-8	príloha A	nie	áno
Hexabrómdifenyléter a heptabrómdifenyléter	36483-60-0, 68928-80-3 a iné	príloha A	áno	áno áno
Hexachlórbenzén (HCB)	118-74-1	príloha A	áno	áno
Alfa-hexachlórcyklohexán*	319-84-6, 608-73-1	príloha A	áno: hexachlórcyklohexány	áno (všetky izoméry vrátane gama-HCH,

Látka	**Číslo CAS**	**Uvedená v Štokholmskom dohovore**	**Uvedená v protokole EHK OSN o POP**	**Uvedená v nariadení EÚ o POP**
Beta-hexachlórcyklohexán*	319-85-7	príloha A	(HCH; číslo CAS: 608-73-1[9]) vrátane lindánu (číslo CAS: 58-89-9)	ktoré sa nachádzajú v lindáne)
Lindán*	58-89-9	príloha A		
Mirex	2385-85-5	príloha A	áno	áno
Pentachlórbenzén	608-93-5	príloha A	áno	áno
Pentachlórfenol (PCP)	87-86-5 a iné	príloha A	nie	áno – doplnený v prepracovanom znení v roku 2019
Polychlórované bifenyly (PCB)	1336-36-3 a iné	príloha A	áno	áno
Tetrabrómdifenyléter a pentabrómdifenyléter	40088-47-9, 32534-81-9 a iné	príloha A	áno	áno
				áno
Toxafén	8001-35-2	príloha A	áno	áno
DDT	50-29-3)	príloha B	áno	áno
Kyselina perfluóroktánsulfónová, jej soli a perfluóroktánsulfonyl fluorid (PFOS)	1763-23-1, 307-35-7 a iné	príloha B	áno	áno
Kyselina perfluóroktánová (PFOA), jej soli a príbuzné zlúčeniny	335-67-1	príloha A	nie	áno – doplnená v apríli 2020
Chlórované parafíny s krátkym reťazcom	85535-84-8 a iné	príloha A	áno	áno
Hexachlórbutadién (HCBD)	87-68-3	príloha A	áno	áno
Polychlórované naftalény (PCN)	70776-03-3 a iné	príloha A	áno	áno
Bis(pentabrómfenyl)éter, známy aj ako dekabrómdifenyléter (c-decaBDE)	1163-19-5	príloha A	nie	áno – doplnený v prepracovanom znení z roku 2019
Dikofol	115-32-2	príloha A	nie	áno – doplnený v júni 2020
Neúmyselne získané POP				
Polychlórované dibenzo-p-dioxíny (PCDD)	1746-01-6	príloha C	áno	áno
Polychlórované dibenzofurány (PCDF)	1746-01-6	príloha C	áno	
Hexachlórbenzén (HCB)	118-74-1	príloha C	áno	áno
Pentachlórbenzén	608-93-5	príloha C	áno	áno – doplnený v prepracovanom znení z roku 2019
Polychlórované bifenyly (PCB)	1336-36-3 a iné	príloha C	áno	áno
Polychlórované naftalény (PCN)	70776-03-3 a iné	príloha C	áno	áno – doplnený v prepracovanom znení z roku 2019
Polycyklické aromatické uhľovodíky (PAH)	207-08-9 a iné	nie	áno	áno
Hexachlórbutadién (HCBD)	87-68-3	príloha C	áno	áno – doplnený v prepracovanom znení v roku 2019

[9] Toto číslo CAS zahŕňa izomérovú zmes alfa-, beta-, gama-, delta- a epsilon-hexachlórcyklohexánov (HCH).

* Lindán, alfa- a beta-hexachlórcyklohexán, ako aj chlórdekón a hexabrómbifenyl sú nové POP podľa Štokholmského dohovoru, už predtým však boli zaradené do protokolu EHK OSN o POP a nariadenia o POP.

4. ÚČEL REALIZAČNÉHO PLÁNU ÚNIE (UIP) V OBLASTI POP

Na základe Štokholmského dohovoru sú všetky zmluvné strany povinné pripraviť plán plnenia svojich záväzkov vyplývajúcich z dohovoru a usilovať sa o ich realizáciu. Táto povinnosť je v prípade Únie zakotvená aj v článku 9 nariadenia o POP. Komisia preto vypracovala (v roku 2007) realizačný plán v oblasti POP, ktorý sa vzťahuje aj na látky patriace do protokolu o POP[10]. Tento plán bol následne niekoľkokrát aktualizovaný vzhľadom na vývoj Štokholmského dohovoru a protokolu o POP, ako aj vzhľadom na vývoj práva EÚ.

Celkovým účelom UIP nie je iba plnenie právnych záväzkov, ale aj vyhodnotenie účinnosti podniknutých opatrení a stanovenie stratégie a akčného plánu pre ďalšie opatrenia Únie týkajúce sa POP, ktoré sú zahrnuté v Štokholmskom dohovore a/alebo v protokole EHK OSN o POP.

Realizačný plán Únie má preto cieľ:

- preskúmať existujúce opatrenia Únie, ktoré sa týkajú POP,
- posúdiť ich účinnosť a dostatočnosť pri plnení záväzkov vyplývajúcich zo Štokholmského dohovoru,
- identifikovať potreby súvisiace s ďalšími opatreniami Únie,
- vypracovať plán realizácie ďalších opatrení,
- identifikovať a posilňovať prepojenia a potenciálne synergie medzi riadením POP a inými politikami v oblasti životného prostredia, ako aj ďalšími oblasťami politík a
- zvyšovať informovanosť o POP a opatreniach na ich kontrolu.

5. ZHRNUTIE REALIZAČNÉHO PLÁNU ÚNIE

Štvrtý realizačný plán Únie je stanovený v pracovnom dokumente útvarov Komisie, ktorý je pripojený k tejto správe. Revíziou a aktualizáciou tretieho realizačného plánu sa riešia zmeny zahrnuté v rámci prepracovaného znenia, v nariadení o POP, zahrnutie nových perzistentných organických látok do Štokholmského dohovoru, ako aj zohľadnenie technického a legislatívneho pokroku v danej oblasti.

V úvode dokumentu sa nachádza prehľad medzinárodného legislatívneho rámca fungovania nariadenia o POP, ako aj súhrnné informácie týkajúce sa protokolu EHK OSN o POP a Štokholmskému dohovoru.

V **kapitole 2** sa opisuje súčasný stav plnenia povinností EÚ ako zmluvnej strany uvedených medzinárodných rámcov. Uvádza sa v nej opis príslušných platných právnych predpisov EÚ, ako aj finančných nástrojov na podporu ich vykonávania.

Patria sem najmä nové oddiely UIP, v ktorých je uvedený podrobný opis nariadenia o POP. V rámci nariadenia o POP je Európskej chemickej agentúre (ECHA) zverených viacero úloh na podporu Európskej komisie, okrem iného aj v rámci činnosti zameranej na identifikovanie

[10] SEC (2007) 341.

nových potenciálnych POP. Týmto pozmenením nariadenia sa ešte viac zosúlaďujú procesy, na ktoré sa vzťahuje nariadenie o POP, so súvisiacou legislatívou v oblasti chemikálií týkajúcou sa registrácie, hodnotenia, autorizácie a obmedzovania chemikálií (REACH), t. j. s nariadením (ES) č. 1907/2006. Povinnosťou agentúry ECHA je navyše poskytovať na svojej webovej stránke[11] dodatočné informácie vrátane oznámenia o príprave návrhu na zaradenie novej látky do zoznamu a informácie o osemtýždňovom období určenom na konzultácie pre akékoľvek zainteresované strany, čím sa zabezpečí väčšia transparentnosť a vyššia kvalita vstupných údajov o potenciálnych POP poskytovaných zo strany priemyselnej obce, mimovládnych organizácií (MVO) či výskumných inštitúcií.

Nariadením o POP sa mení aj povinnosť členských štátov v súvislosti s podávaním správ. Povinnosť podávať Komisii každý rok a každé tri roky správu o pokroku v porovnaní s cieľmi, ktorá je ustanovená v článku 12 nariadenia (ES) č. 850/2004, sa nahrádza povinnosťou uvedenou v článku 13 nariadenia o POP, podľa ktorého sú členské štáty povinné vypracovať podrobnú správu o pokroku v porovnaní s cieľmi nariadenia o POP a sprístupniť ju verejnosti. Od členských štátov sa vyžaduje, aby Komisii a agentúre ECHA poskytli prístup k informáciám uvedeným v správach.

Kapitola 2 obsahuje aj dodatočné informácie o právnych predpisoch Únie týkajúcich sa pôdy a jej kontaminácie, ktoré chýbali v predchádzajúcich verziách UIP a CIP. Patria sem podrobnosti o smernici o environmentálnej zodpovednosti (2004/35/ES), nariadení o produktoch na hnojenie (EÚ) 2019/1009 a tematickej stratégii na ochranu pôdy.

Kapitola 3 je venovaná celkovému posúdeniu POP v Únii vzhľadom na ich výrobu, používanie a uvádzanie na trh, ako aj s prihliadnutím na existujúce skladové zásoby a kontamináciu tokov odpadu. Táto kapitola vychádza najmä zo správ a z realizačných plánov vypracovaných členskými štátmi.

Patria do nej nové podrobné oddiely, ktoré sa týkajú týchto chemikálií:

- Brómový spomaľovač horenia dekabrómdifenyléter (decaBDE), ktorý sa predtým, ako v marci 2019 nadobudlo účinnosť obmedzenie REACH týkajúce sa používania decaBDE, v Únii bežne používal v plastoch a dekoračných bytových textíliách. V máji 2017 sa konferencia zmluvných strán Štokholmského dohovoru rozhodla doplniť decaBDE do zoznamu v prílohe A. V UIP sa uvádza, že najvyšší objem používania decaBDE v Únii (predstavujúci 75 000 ton) sa dosiahol v roku 2000. V roku 2019 sa podarilo dosiahnuť, že sa úplne prestal používať. Vzhľadom na životnosť výrobkov ošetrených decaBDE možno predpokladať, že táto chemikália bude mať vplyv na toky odpadu ešte niekoľko nasledujúcich rokov.

- Perfluórovaná povrchovo aktívna kyselina perfluóroktánová (PFOA), jej soli a príbuzné zlúčeniny. PFOA je po kyseline perfluórooktánsulfónovej (PFOS) druhou perfluórovanou a polyfluórovanou alkylovou látkou (PFAS) uvedenou v prílohe k Štokholmskému dohovoru. PFOA sa v Únii bežne používala vo veľmi širokej škále využitia ako odpudzovač vody, oleja a škvŕn, aj ako medziprodukt pri výrobe fluórovaných polymérov. PFOA bola do Štokholmského dohovoru doplnená v roku 2019 s viacerými výnimkami. Nakladanie s PFOA a ňou kontaminovaným odpadom predstavuje pre Úniu náročnú výzvu nasledujúceho desaťročia, ako aj ďalších rokov.

- Pesticíd pentachlórfenol (PCP), ktorý sa predtým používal na ochranu dreva, a to najmä v rámci priemyselných prostredí, ako sú elektrické prenosové vedenia a železničné podvaly. PCP, jeho soli a estery boli do prílohy A k Štokholmskému

[11] https://echa.europa.eu/sk/understanding-pops.

dohovoru doplnené v máji 2015. Používanie PCP je v Únii od roku 1991 obmedzené, no od roku 2008 na základe nariadenia REACH sa ešte výraznejšie obmedzilo. Hoci sa PCP na ošetrenie dreva nepoužíva v Únii už dlhé roky , životnosť takto ošetreného dreva môže byť dosahovať 50 rokov, čo vytvára potenciálne problémy s konečným nakladaním s odpadovým drevom,

- Pesticíd dikofol, ktorý sa používal ako náhrada za DDT na kontrolu roztočov a iných škodcov na ochranu rôznych plodín, ako sú ovocie, zelenina, okrasné rastliny, bavlníky a čajovníky. Dikofol bol do Štokholmského dohovoru doplnený v máji 2019. Používanie dikofolu sa v Únii obmedzilo z 317 ton ročne v roku 2000 na 32 ton ročne v roku 2009. Od roku 2010 už nebolo používanie dikofolu v Únii povolené. Dikofol bol v roku 2013 doplnený aj do smernice o environmentálnych normách kvality (2013/39/EÚ). Očakáva sa síce len obmedzený počet problémov vyplývajúcich z minulosti (t. j. s presahom mimo hraníc lokalít predchádzajúceho použitia danej chemikálie), no kontaminácia dovážaných plodín môže predstavovať priestor pre ďalšiu kontrolu.

V kapitole 3 sú uvedené aj aktualizácie v súvislosti s úsilím o úplné zastavenie používania polychlórovaných bifenylov (PCB), ktoré sa využívali ako teplonosné tekutiny v rámci dielektrických zariadení, ako aj s ich likvidáciou (alebo nevratnou transformáciou). Z prieskumu, ktorý sa uskutočnil v roku 2017, vyplynulo, že väčšina členských štátov dosiahla značný pokrok smerom k eliminácii používania zariadení obsahujúcich PCB. Nariadenie o POP zahŕňa aj cieľ stanovený v Štokholmskom dohovore, ktorým je do roku 2025postupne prestať PCB používať.

V kapitole 3 sú uvedené ďalšie podrobnosti o úsilí, ktoré sa vynaložilo s cieľom opätovne posúdiť kritéria POP pre vysoko mobilné látky s možnosťou vytvorenia nových doplňujúcich kritérií v súvislosti s kritériom bioakumulácie.

V **kapitolách 4 a 5** sa uvádza podrobná analýza jednotlivých povinností vyplývajúcich zo Štokholmského dohovoru, ktoré majú vplyv na zaobchádzanie s POP v rámci Únie. V nadväznosti na túto analýzu bolo v UIP vymedzených 31 opatrení, ktorých cieľom je zlepšiť plnenie povinností Únie podľa Štokholmského dohovoru.

V kapitolách 3 a 4 sa uvádzajú dôkazy o tom, že sa postupne prestávajú používať látky, ktoré sa uvádzajú v Štokholmskom dohovore alebo v protokole o POP a ktoré boli pred predmetom nariadenia o POP do roku 2008 (staré POP). Zostávajúce použitia starých POP sú možné len v prípade výrobkov, ktoré boli vyrobené a umiestnené na trh pred nadobudnutím účinnosti nariadenia o POP, a v prípade noriem slúžiacich na výskumné účely. Na oba prípady zostávajúcich použití sa vzťahujú všeobecné výnimky stanovené v Štokholmskom dohovore a nariadení o POP.

POP, ktoré boli v rokoch 2009 až 2017 novozaradené do Štokholmského dohovoru alebo do protokolu o POP, boli následne doplnené do zoznamu uvedeného v nariadení o POP. POP, ktoré boli do Štokholmského dohovoru doplnené v máji 2019, boli buď POP, ktoré sa v Únii už dávno prestali používať (dikofol), alebo POP, na ktoré sa vzťahujú ďalšie kontroly podľa nariadenia REACH (PFOA, jej soli a príbuzné zlúčeniny), a v roku 2020 boli doplnené do nariadenia o POP.

Isté POP, najmä brómové spomaľovače horenia (PBDE a HBCDD) a perfluórové chemikálie (PFOA, jej soli a príbuzné zlúčeniny), sa používali až donedávna, čo znamená, že odpad obsahujúci tieto látky môže pre Úniu a členské štáty predstavovať v nasledujúcich rokoch výzvu. Do niektorých členských štátov sa navyše dováža odpad obsahujúci POP na účely jeho zneškodnenia a odstránenia (napr. zastarané pesticídy alebo kontaminované zariadenia).

Uvedené dovozy sa realizujú v súlade s ustanoveniami Štokholmského dohovoru a prispievajú k cieľu celkového zníženia a vhodného nakladania s POP v celosvetovom meradle.

V niekoľkých členských štátoch sa stále nachádzajú skladové zásoby zastaraných pesticídov, ktoré obsahujú POP a ktoré v zmysle nariadenia o POP v súčasnosti podliehajú prísnemu zákazu výroby, používania a uvádzania na trh. Tieto zásoby a iný odpad, ktorý pozostáva z POP, alebo je nimi kontaminovaný, si vyžadujú vhodné nakladanie, aby sa zabezpečilo ich environmentálne šetrné zneškodnenie vrátane špecifikácie a revízie náležitých limitných hodnôt a operácií súvisiacich so spracovaním odpadu. Komisia v súčasnosti pripravuje na daný účel návrh na zmenu príloh IV a V k nariadeniu o POP.

Z prieskumu s účasťou členských štátov, ktorý sa v roku 2017 uskutočnil v súvislosti so zvyšnými zásobami PCB, ktoré sa používajú ako teplonosné tekutiny v rámci dielektrických zariadení, vyplynulo, že v porovnaní s predpokladanými zásobami v roku 1990 ich zostalo menej ako 10 %. V malom počte členských štátov však boli zvyšné používané zásoby oveľa vyššie, až okolo 50 % východiskových hodnôt z roku 1990. V Štokholmskom dohovore sa stanovuje požiadavka, aby sa PCB postupne do roku 2025 prestali používať v zariadeniach, pričom sa od zmluvných strán vyžaduje, aby do roku 2028 zabezpečili environmentálne šetrné nakladanie s odpadom v prípade kvapalín, ktoré obsahujú PCB.

V **kapitolách 6 a 7** sa uvádzajú ďalšie informácie týkajúce sa plnenia iných povinností, ako sú povinnosti priamo súvisiace s chemikáliami uvedenými v zozname. Svedčí to o tom, že výmena informácií o technických záležitostiach medzi členskými štátmi a s tretími krajinami naďalej predstavuje výzvu a v záujme lepšej podpory vykonávania nariadenia o POP by sa mala zlepšiť.

Na jeseň roku 2019 sa uskutočnila verejná konzultácia o najnovšom návrhu znenia UIP. V spätnej väzbe respondentov boli zdôraznené obavy ako zo strany širokej verejnosti, tak aj zo strany odborníkov. Respondenti poukázali najmä na slabú informovanosť o opatreniach prebiehajúcich v súvislosti s POP na úrovni členských štátov a Únie (vrátane toho, ako by v tejto súvislosti mohli prispieť), ako aj na nedostatočnú komunikáciu o hlavných obavách a otázkach týkajúcich sa POP, ktorá by mala byť lepšie prispôsobená náležitým skupinám zainteresovaných strán. Respondenti zo širokej verejnosti zdôraznili najmä svoje najväčšie obavy v súvislosti s informovaním o zastaraných pesticídoch a kontaminácii potravín.

Komunikácia s verejnosťou a kľúčovými zainteresovanými stranami predstavuje ťažisko jedného z 31 opatrení na zlepšenie vykonávania povinností Únie.

Únia a členské štáty poskytujú značnú technickú a finančnú pomoc vo forme rôznych nástrojov na podporu vykonávania Štokholmského dohovoru v rozvojových krajinách.

6. CELKOVÉ ZÁVERY

Vďaka dostatočne komplexnému charakteru právnych opatrení Únie, ktoré sa týkajú výroby, uvádzania na trh a používania POP, ako aj jej právnych opatrení, ktoré sa týkajú nakladania s odpadom pozostávajúcim z POP alebo ich obsahujúcim, možno povinnosti vyplývajúce z dohovoru a protokolu o POP úspešne splniť.

Pri odstraňovaní POP sa podarilo dosiahnuť významný pokrok. Až na niekoľko menej podstatných výnimiek je zakázaná výroba a používanie všetkých POP. Hlavnou výzvou pre Úniu je vylúčiť POP z cyklu odpadov a zo zvyšných skladových zásob, ktoré aj naďalej predstavujú významný zdroj emisií. Najväčšie výzvy sa v súčasnosti týkajú brómovaných POP, ktoré sa predtým používali ako spomaľovače horenia (PBDE a HBCDD),

perfluórovaných chemikálií (PFOA, jej solí a príbuzných zlúčenín), nakladania so zastaranými pesticídmi a úplného vyradenia PCB z používania v dielektrických zariadeniach, ktoré sa podľa cieľa stanoveného v nariadení o POP majú splniť do roku 2025.

Vzhľadom na povinnosti vyplývajúce zo Štokholmského dohovoru a so zreteľom na situáciu v Únii sa v realizačnom pláne uvádza 31 opatrení, ktoré sú potrebné na splnenie predmetných záväzkov. Pribudlo päť nových opatrení, ktoré sa týkajú najmä novozaradených chemikálií. V prípade ôsmich opatrení ide o pokračujúce opatrenia, 16 opatrení sa už uvádzalo v predchádzajúcom realizačnom pláne a stále prebiehajú, keďže sa doteraz neukončili alebo sú naďalej relevantné.

Jedným z najdôležitejších problémov, ktoré v Únii treba vyriešiť, zostáva uvoľňovanie POP do životného prostredia v dôsledku ich neúmyselnej výroby POP. Viaceré opatrenia sú teda určené na prípravu zodpovedajúcich opatrení s cieľom dosiahnuť ďalšie zníženie emisií POP. Problematika predchádzania vzniku neúmyselne získaných POP počas vývoja procesov a technológií, ktoré majú zabrániť ich vzniku, by sa mala riešiť najmä v oblasti priemyselnej výroby, ale mala by sa týkať aj zdrojov v domácnostiach, medzi ktoré patria difúzne zdroje spaľovania. V tejto oblasti naďalej existuje potreba ďalšieho výskumu a technického rozvoja.

Všetky členské štáty zostavili súpisy zariadení obsahujúcich polychlórované bifenyly (PCB), ako aj akčné plány ich zberu a zneškodňovania. Informácie o súčasných množstvách zariadení, ktoré obsahujú PCB, svedčia o tom, že mnohé členské štáty dosiahli značný pokrok. Niektoré členské štáty však stále čelia výzvam, ktoré je nutné prekonať, a preto je potrebné vyvinúť ďalšie úsilie v záujme dosiahnutia cieľa stanoveného v Štokholmskom dohovore, ktorým je do roku 2025 postupne prestať používať PCB.

Používanie brómovaných POP ako spomaľovačov horenia, najmä PBDE a HBCDD, bolo v Únii veľmi rozšírené, ale používanie PBDE a HBCDD, ktoré sa pred niekoľkými rokmi úplne prestali používať, je teraz zakázané podľa nariadenia o POP. Životnosť ošetrených výrobkov však predstavuje výzvu z hľadiska nakladania s odpadovými materiálmi, ktoré obsahujú tieto látky. Podarilo sa dosiahnuť značný pokrok vo vývoji techník určených na ich identifikáciu a triedenie v rámci tokov odpadu, a to vrátane usmernenia vydaného sekretariátom dohovoru. Na vyriešenie problémov, ktoré v rámci toku odpadov predstavujú brómované POP, je však potrebné ďalšie úsilie. Navyše treba spomenúť, že hoci sa so spracovanými plastmi nakladá v rámci zadefinovaného toku odpadov v kontexte smernice 2012/19/EÚ o odpade z elektrických a elektronických zariadení (OEEZ)[12], ošetrené textílie sa dostanú do tokov komunálneho odpadu, pričom informovanosť o tomto probléme potenciálne nižšia.

V Únii sa naďalej v obmedzenej miere vyrába kyselina perfluóroktánsulfónová, jej soli a perfluóroktánsulfonyl fluorid (PFOS). Jediným zostávajúcim zdrojom emisií PFOS, ku ktorých úniku dochádza pri zámernom používaní danej látky, je odvetvie pokovovania. V súvislosti s týmto použitím sa už urobil prieskum alternatív a náhradných riešení, ktoré treba zrealizovať, čím sa úplne ukončí proces postupného vyraďovania PFOS z praktického používania.

Používanie PFOA v širokej škále aplikácií bolo rozšírené po celej Únii, čím sa pravdepodobne vytvorili značné výzvy pre nakladanie s odpadom a potenciál na vznik emisií. V UIP sa navyše uvádza, že hoci boli PFOS a PFOA zaradené do Štokholmského dohovoru a nariadenia o POP, na medzinárodnej úrovni naďalej prebieha úsilie v súvislosti s ďalšími zlúčeninami PFAS. Jednou z takýchto snáh je aj návrh Nórska zaradiť kyselinu

[12] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/19/EÚ zo 4. júla 2012 o odpade z elektrických a elektronických zariadení (OEEZ) (Ú. v. EÚ L 197, 24.7.2012, s. 38).

perfluórohexánsulfónovú (PFHxS) do Štokholmského dohovoru a zaoberať sa touto látkou aj na úrovni Únie. Opatrenia na riešenie problémov týkajúcich sa PFAS na úrovni Únie, ako aj v celosvetovom meradle sú preto zahrnuté do stratégie Únie Chemikálie – stratégia udržateľnosti[13].

Napokon treba spomenúť, že v reakciách na verejnú konzultáciu týkajúcu sa návrhu UIP sa zdôrazňovali problémy súvisiace s komunikáciou a zaangažovanosťou. Komisia a členské štáty sa naďalej usilujú o vyhodnotenie potreby jednotných opatrení s pridanou hodnotou, teda koordinovaných informačných kampaní na úrovni Únie v oblasti POP, a to s prihliadnutím na povinnosť členských štátov šíriť environmentálne informácie súvisiace s POP v súlade so smernicou 2003/4/ES[14]. Šírenie informácií o POP sa už zlepšilo vďaka vývoju webovej stránky agentúry ECHA venovanej POP, ako aj vďaka vytvoreniu informačnej platformy pre monitorovanie chemických látok (IPCheM). Treba však ďalej preskúmať, aký druh šírenia informácií je potrebný s cieľom pomôcť zainteresovaným stranám jednoduchšie nájsť informácie, a to najmä informácie týkajúce sa prebiehajúcich činností v súvislosti s POP.

[13] COM(2020) 667 final.

[14] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/4/ES z 28. januára 2003 o prístupe verejnosti k informáciám o životnom prostredí, ktorou sa zrušuje smernica Rady 90/313/EHS (Ú. v. EÚ L 41, 14.2.2003, s. 26).